

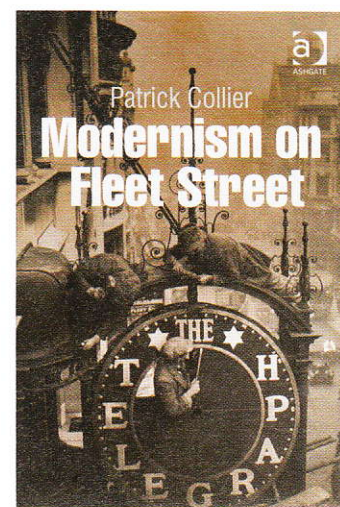
Popularisering als avantgardisme

De Engelse onderzoeker Patrick Collier heeft een verrassend boek geschreven over de Britse pers tot aan de Tweede Wereldoorlog waarin hij de popularisering van de journalistiek aangrijpt om uiteen te zetten hoe het fenomeen 'publieke opinie' zich ontwikkeld heeft. De kranten in Engeland werden tijdens het interbellum een machtsfactor van betekenis, voor burgers, politici, kunstenaars, ja voor wie niet. Voor politici omdat ze hun ideeën moesten verkopen, met name in de populaire pers, voor schrijvers omdat de journalistiek oneindig beter betaalde dan de literaire uitgever van hun boeken en voor belangenbehartigers van vrouwenbewegingen, vegetariërs, geheelonthouders en andere idealisten die de krant bestookten en vooral honderden nieuwe tijdschriften in de markt zetten. De journalistiek diende niet alleen om nieuws te brengen, maar fungeerde steeds meer als een podium om zichzelf zichtbaar te maken. Alleen al in Engeland verschenen rond 1900 voor dit doel 50.000 tijdschriften. Modernistische schrijvers als James Joyce, Virginia Woolf, T. S. Eliot en Rebecca West hadden allemaal hun sporen in de journalistiek verdiend. Collier weet aannemelijk te maken dat hun modernistische schrijfwijze de stijl van de Engelse kranten beïnvloed heeft. Deze modernistische schrijvers hadden tevens goed door dat hun artistieke vernieuwingen alleen kans van overleven hadden als ze via de journalistiek, door middel van essays, boekbesprekingen en zo meer, het kunstminnend publiek naar zich toe haalden. Hoe paradoxaal dat ook klinkt, krantenuitgevers wisten deze modernistische schrijvers in te pas-

sen in hun streven naar massificatie van de media. Dat proces ging gepaard met opvallende vormgeving, kortere artikelen maar ook met meer aandacht voor vrouwen, sport en het dagelijks leven. Nieuwe lezersgroepen lazen daardoor voortaan de krant en op die manier werd journalistiek steeds meer een afspiegeling van wat 'de gewone man' dacht en vond, en zo ontstond de publieke opinie als maatschappelijke machtsfactor. Toen in 1922 de oprichter van de *Daily Mail* overleed, ontbrandde er een discussie over de vraag of deze Viscount Northcliffe met zijn journalistieke vernieuwingen de krant te grabbel had gegooid aan de commercie, of dat hij juist een belangrijke rol had gespeeld door de arbeidersklasse een plaats te geven in de politieke arena. Het antwoord, zo weten we nu, is het laatste. Dat hij daarin bijgestaan werd door literaire auteurs weten we nu ook. Door deze schrijvers aan het woord te laten, kwam de taal van de straat in de krant, werd de politieke elite door middel van opiniestukken aangesproken op actuele kwesties en was die elite verplicht ook de journalistiek antwoord te geven op kritische vragen. Dat was nog eens wat anders dan het paternalistische adagium waarmee arbeiders tot dan toe tegemoet waren getreden: 'What the public wants is always what the public in its own interests ought not to be given'. Onder invloed van modernistische schrijvers/journalisten zagen uitgevers dat er geld te verdienen viel aan kritische en vernieuwende journalistiek. Zo kon je rond 1930 alom in conservatieve Engelse kranten

ingezonden brieven lezen waarin geklaagd werd dat de populaire pers 'womanised' was. En inderdaad: behalve dat er meer over onderwerpen werd geschreven die vrouwen interesseerden, nam het aantal vrouwelijke journalisten hand over hand toe. De krant was journalistieker geworden, moderner en democratischer. T.S. Eliot schreef in de *New English Weekly* het essay 'Journalists of Yesterday and Today' waarin hij uitlegt hoe 'minority' (vaak kleine subversieve tijdschriften) en *mainstream* journalistiek geen tegenpolen zijn maar in elkaars verlengde liggen. Vroeg of laat nemen grote kranten de vernieuwingen uit het alternatieve modernistische circuit over. Schrijvers zijn in dit proces kwartiermakers. Zij maken de opvattingen van de 'minority' journalistiek respectabel in de grote kranten. Het interbellum vormde het sluitstuk van een eeuwenlange traditie waarin er hoegenaamd geen verschil was tussen journalistiek en literatuur. Van Daniel Defoe tot George Orwell is de Engelse persgeschiedenis vergeven van deze 'literaire dagbladschrijvers'. Collier illustreert op minutieuze wijze hoe schrijvers als Joyce in hun literaire werk veel materiaal uit de krant haalden, hoe Rebecca West de meest ingewikkelde modernistische boeken als een bruggenbouwer tussen literatuur en journalistiek aan nieuwe lezers verklaarde, maar vooral: hoe de krant een nog praktisch onontgonnen bron voor onderzoek naar politiek en artistieke vernieuwingen is.

Hans Renders

Patrick Collier, *Modernism on Fleet Street*, Ashgate, Aldershot/ Burlington 2006, 257 blz., isbn 0 7546 5308 0, £50.-